

230. rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja

Gdy 3 maja 1791 r. Sejm Czteroletni zwany Wielkim uchwalił Ustawę Rządową Rzeczypospolitej Obojga Narodów znaną jako Konstytucja 3 Maja, państwo polsko-litewskie stało się pierwszym w Europie i drugim na świecie krajem, w którym przyjęto ustawę zasadniczą. Był to postępowy i odważny jak na tamte czasy akt prawny, inicjujący szereg reform. Stanowił również zwieńczenie wielowiekowych związków Polski i Litwy.

Dziś, gdy obchodzimy 230. rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja przez ostatniego króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego, Stanisława Augusta Poniatowskiego, warto przypomnieć, że to właśnie ona wprowadziła m.in. trójpodział władzy i modyfikację dotychczasowego ustroju państwa poprzez częściowe równouprawnienie mieszkańców Rzeczypospolitej. Była również wyrazem woli obrony niepodległości po I rozbiorze dokonany przez Austrię, Prusy i Rosję w 1772 roku.

Konstytucja 3 Maja wraz z dopełniającym ją Zaręczeniem Wzajemnym Obojga Narodów uchwalonym przez Sejm Wielki 20 października 1791 roku stanowiła także przejaw zacieśnienia unii narodów polskiego i litewskiego. W akcie tym zagwarantowano m.in. obsadzanie wszystkich wspólnych dla Rzeczypospolitej urzędów przez Polaków i Litwinów według parytetu 1:1. Z dumą możemy stwierdzić, że przywódcy obu narodów i państw, pomimo wszelkich różnic, potrafili skutecznie działać razem w chwili decydującej próby, dotyczącej ich egzystencji. Ten przykład inspirował współpracę i przyjaźń Warszawy z Wilnem do dzisiaj.

Niestety, ambitne plany reform, które miały być realizowane w oparciu o przepisy nowej ustawy zasadniczej, zostały przekreślone przez zbrojną interwencję wojsk rosyjskich w 1792 roku. Jako akt prawny Konstytucja 3 Maja przestała formalnie obowiązywać w listopadzie 1793 roku na mocy uchwały sejmu zwołanego pod dyktando Rosji i Prus do Grodna. W tym samym roku obydwa państwa dokonały II rozbioru Rzeczypospolitej.

Ostateczne zniknięcie państwa polsko-litewskiego z mapy Europy na ponad 120 lat zostało przypieczętowane III rozbiorem w roku 1795, w którym uczestniczyły Austria, Prusy i Rosja. Ten akt, sprzeczny z wszelkimi zasadami prawa międzynarodowego, został przekreślony dopiero w rezultacie I wojny światowej, kiedy w 1918 roku Polska i Litwa odzyskały niepodległość jako dwa suwerenne państwa.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja obchodzona była jako święto państwowe już od 1919 roku. W okresie wojennej okupacji niemieckiej i sowieckiej oraz za rządów komunistów w Polsce, gdy święto to zostało zniesione, większość Polaków nadal uznawała 3 maja za dzień świąteczny. W suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej od 1990 roku ponownie obchodzimy Święto Narodowe Trzeciego Maja.

Konstytucja 3 Maja i Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów są jednym z zasadniczych elementów wielowiekowego dziedzictwa stosunków polsko-litewskich. Ich uchwalenie to jeden z fundamentów dzisiejszej współpracy naszych państw na forum Unii Europejskiej i w NATO.

Oprócz wspólnej przeszłości dzisiejsze Polskę i Litwę łączą niezliczone wspólne projekty energetyczne i transportowe, które służą całej Europie, a także wspólne starania o wzmocnienie bezpieczeństwa na świecie, zwłaszcza w regionie.

Odwołując się do wspólnego dziedzictwa Rzeczypospolitej Obojga Narodów, oba nasze kraje wspierają naszych sąsiadów: Ukrainę, stojącą dziś na straży swojej suwerenności i integralności terytorialnej w zmaganiach z rosyjską agresją i okupacją oraz naród białoruski, który zasługuje na wolność i demokrację w niepodległym państwie.